

התערוכה "60 הדפסים יפניים עכשוויים", העומדת בסימן חגיגות שישים שנה למוזיאון טיקוטין לאמנות יפנית, היא פרי יוזמה משותפת של גלריית יוסיידו (Yoseido Gallery) בטוקיו ומוזיאון טיקוטין. לכבוד אירוע חגיגי זה מוצגות במוזיאון יצירותיהם של שישים אמני הדפס יפנים בני זמננו מן השורה הראשונה. חמישים ושבעה אמנים החליטו לתרום את יצירתם לאוסף המוזיאון עם סיומה וגלריה יוסיידו תורמת למוזיאון את שלושת היצירות הנותרות.

האמנות היפנית העכשווית היא קוסמופוליטית בעיקר בשל מהירות השגת המידע, הניידות של האמנים והתערוכות הבינלאומיות שהם נוטלים בהן חלק. כל אמן מנסה לשקף בעבודתו את חשיפתו הטבעית להלכי הרוח ולזרמים הרווחים בעולם האמנות בימינו ואת גישתו האישית לסובב אותו, ומיישם את המתרחש ב'מילון מונחים' אישי. מטבע הדברים, ביצירות המוצגות בתערוכה ניכרת רבגוניות נושאית וסגנונית. בעקבות המפגש של האמנות היפנית עם האמנות המערבית, המדיום הגרפי השתנה. אמצעי ביטוי חדשים שיובאו ליפן בשלהי המאה ה-19, כגון ליתוגרפיה, הדפס משי, תחרית ותצריב נוספו לטכניקות המסורתיות, הדפסי העץ והסטנסיל, שיש להן עבר ארוך ומפואר ביפן, אך פסקו להיות דומיננטיות. על אף זאת האמנות היפנית המסורתית לא התבטלה בפני החדש - האמנות בת הזמן היא סינתזה בין המורשת מבית להשפעות שהגיעו מבחוץ. כמו עמיתיהם במערב, אמני ההדפס היפנים מחפשים את דרכם באמנות ההדפס הבינלאומית העכשווית הן מבחינת התוכן והן מבחינת המדיה.

המוטיב המרכזי בהדפס העץ "נוף" של האמנית אקי מאנה (Aki Mana) הוא מטווה של כתמים וקווים שחורים ורחבים על רקע בהיר. הקווים והכתמים נראים כמשיכות מכחול שצוירו בספונטניות. הם אינם מפוזרים בצורה סימטרית בחלל הצויר אך, יחד עם זאת, משרים תחושת איזון ביצירה.

בעלי חיים, דמות של נזיר נודד במרחבי שלג אינסופיים, או דמויות של אלי שינטו המוצגים בהומור שנון בהדפסי עץ במונח כרום שחור עם כתם אדום קטן על נייר מחוספס, הם סימני

ההיכר שהיצירה אינה אלא של האמן **אקיאמה אייוואו**

(**Akiyama Iwao; 1921-2014**). הדפסי העץ של אקיאמה מעבירים תחושה של חספוס ו"חוסר מושלמות". הוא משתמש בנייר יפני ובו פיסות קטנות של קליפות עץ התות, שהנייר עשוי מן הסיבים שלו בעבודת יד. תוך התעלמות מודעת מאלגנטיות ומניסיון לייפות ולעדן את צורתם של מושאיו, אקיאמה מתאר אותם בכתם שחור חסר פרטים ובקו מתאר לא מלוטש. כל אלה מקנים לעבודותיו אופי של אמנות עממית, נאיבית וישירה.

ביצירה 'אטאגאראסו' מתואר עורב בעל מוטת כנפיים אדירה ושלוש רגליים. עורב זה הוא יצור מיתולוגי המתואר לעתים באומנויות מזרח אסיה. במיתולוגיה היפנית, יצור מעופף זה הוא

עדות להתערבות האלוהית בענייני בני האנוש. למשל, מסופר שעורב גדול ממדים נשלח על ידי האלים להנחות את הקיסר ג'ימו, שעל פי האגדה, הוא הקיסר הראשון של יפן (660 לפני הספירה).

נושאי ההדפסים של האמן **אנדו שינג'י (Andô Shinji)** הם פרחים, צמחים, פירות וחרקים המוצגים ברגישות רבה בקו ובצבע. אנדו משתמש בתבנית זורמת ומורכבת של קווים, צבעים עדינים וגוונים הרמוניים. לעתים קרובות, דימויי יוצאים מתוך צל רך אל אור מאופק שמעניק להם תחושת פליאה, יופיים הפנימי כמו נראה במפתיע.

אאוקי טטסואו (Aoki Tetsuo) הוא אמן הדפס עץ בעל סגנון ייחודי מובהק. הוא יוצר דמויות מוארכות של אנשים בשחור-לבן עם מעט הצללות בתיאור הבגדים. הראש של הדמויות בהדפסיו של אאוקי קטן באופן יחסי לגוף. השימוש שהאמן עושה בגוונים המונוכרומטיים מזכיר, במידת מה, את טכניקת האקוויטנטה המסורתית שמקורה בתצריב ולעתים יש קשר בין צורת סימניות הכתב, בעזרתן כתב את שם היצירה בתחתית הגיליון, לקומפוזיציה של הדמויות.

היצירה "מלחמת בוטנים #15" של האמנית **אנזאי איומי (Anzai Ayumi)** מתארת בוטנים בתרמיליהם, קשורים זה לזה ומונחים בערימה. בוטנים הם מקור מצוין לחלבון ונתפסו כאמצעי למאבק בתזונה לקויה. כך היה בזמן מלחמת האזרחים בארצות הברית והם עדיין משמשים מרכיב במוצרים הנצרכים באזורים מוכי רעב. ייתכן שהאמנית התכוונה לכך שבוטנים הם אמצעי ללוחמה ברעב, או שראתה בוטנים המונחים זה על גבי זה כמתאבקים הנלחמים זה בזה.

יצירותיהם של האמנים, **באבה טומוקו (Baba Tomoko)**, **יאמאנאקה גן (Yamanaka Gen)**, **צ'וי אאונג'י (Choi Eunji)**, **קרטיס פ. מידורי (Curtis F. Midori)**, **קובאיאשי קיוקו (Kobayashi Kiyoko)**, **סאקאזומה אטסואו (Sakazume Atsuo)**, **אואישי טרומי (Ôishi Terumi)**, **סוגאווארה ג'ירו (Sugawara Jirô)** ו**סאנו הירוקי (Sano Hiroki)** מתאפיינות בפשטות ובצמצום אמצעים. אמנם הן מעבירות תחושה רוגע ופשטות, אך אינן פשוטות כלל. הפשטות דרושה כדי לטפל במורכבות החיים ולפיכך היא יכולה להיות הדבר המסובך ביותר. כל ניסיון מכון להשיג פשטות זו דנון לכישלון. לעתים, נושאי הדפסים אלו פשוטים וישירים וניתן לחוותם מבלי להזדקק לעוצמה האינטלקטואלית שאנו רגילים לגייס לשרותינו בבואנו לנתח יצירות אמנות מסוגים אחרים.

הדפס העץ של האמן **צ'ו ריוטה (Chô Ryôta)** מתאר שועל (**kitsune**), שאוחז בפיו וברגליו הקדמיות פרח. השועל בעל מבע ערמומי ואולי אף מרושע. שועלים הם נושא נפוץ בפולקלור היפני. סיפורים מתארים שועלים אגדיים כיצורים אינטליגנטיים ובעלי יכולות על-טבעיות המתעצמות עם גילם. שועל אף עשוי ללבוש צורת אדם ולנצל יכולת זו כדי להערים על בני אנוש. סיפורים אחרים מציגים אותם כשומרים נאמנים, חברים ומאהבים.

יצירותיו המונכרו מטיות של האמן **אביזוקה קואיצי**

(Ebizuka Kōichi) עשויות משטח כהה מלא קווים, עליהם פזורות צורות גיאומטריות כהות או בהירות, כגון מעגל, אליפסה, משולש או, מרובע. הצורות מופיעות בגווני בהירים על משטחים אבסטרקטיים כהים המציתים את הדמיון ומותירים מקום רב למחשבה.

הדפסיו של האמן **אנדו סוסומו (Endo Susumu)** הם שילוב בין צילום, עבודת מחשב וליתוגרפיה. סוסומו מצלם תמונות מן הטבע, סורק אותן למחשב ומעבד אותן. לאחר מכן, הוא מעביר את הדימוי ללוח ליתוגרפיה ממנו הוא מדפיס את היצירה על נייר. באמנות בת זמננו ניכרת החשיבות שמקנים אמנים רבים לתפיסת החלל ביצירתם. כבר באמנות היפנית המסורתית נועד לחלל הריק תפקיד מרכזי והתייחסו אליו לפחות כאל דבר שווה ערך לאובייקט המתואר בתמונה. עבודותיו של אנדו המכונות "חלל וחלל", מתארות את החלל הטכנולוגי והחלל של הטבע, החלל הווירטואלי והחלל הפיגורטיבי. העיבוד הממוחשב הוא ממברנה שמפרידה בין העולם הדיגיטלי, החלל והמרחב האמיתי והאינטליגנציה המלאכותית. חללים אלו הופכים יותר ויותר מעורפלים ובלתי מובחנים באמנות העכשווית.

התחרט של האמן **פודזוקה טושיהיסה (Fudezuka Toshihisa)** מתאר טיפות גשם בהירות הניתכות על הקרקע באמצע הקיץ ויוצרות אדוות מעגליות בגדלים ובמקצבים שונים. אדוות המים הזעירות הנוצרות מטיפות הגשם מתפשטות, מתמזגות זו בזו ויוצרות דוגמת שריג גאומטרי על פני המים. מתחתם נראים מעגלים נוספים, שהם השתקפות של הגלים העליונים.

האגיווארה הידאו (Hagiwara Hideo) אימץ את הסגנון האבסטרקטי האופייני למודרניזם המערבי כאמצעי לביטוי נושאים שהם יפניים מיסודם. האגיווארה משלב ביטוי מופשט עם עולם הדמיון בטכניקת הדפס עץ יפנית מסורתית ליצירת הדפסים בעלי עומק חזותי רב. כותרת ההדפס "אלף עגורים" רומזת על המנהג של הכנת אלף עגורים מאוריגאמי, אשר תלויים ביחד על חוטים. אגדה יפנית קדומה מבטיחה כי כל מי שיקפל אלף עגורי אוריגאמי יזכה במיליון משאלה על ידי האלים. האמונה הרווחת היא שעגורי הנייר מבטיחים לאדם אושר, מזל טוב, או החלמה ממחלה.

האמנית **האמאדה מיצ'יקו (Hamada Michiko)** יוצרת הדפסי עץ בהתבסס על צילומים של אנשים אותם היא מכירה מחיי היום-יום. הדפסיה מספרים סיפור, או זיכרון הקשור לצילומיה. מתוך התבוננות באנשים באופן שונה, היא מצליחה לגלות משהו אודותם, שבעבר לא היתה מודעת אליו.

היצירה, "קימונו של יום הולדת 60", של האמן **האמאנישי קאטסונורי (Hamanishi Katsunori)** מתארת גלימה יפנית תלויה על מעמד מיוחד ועליה רשומה המילה **קאנקי (kanreki)** בסימניות סיניות שמשמען "יום הולדת 60". שני עצי אורן עתיקים מסמלים ברכה לאריכות ימים ועגלה (**gosho-guruma**) מעוטרת בפרחי חרצית. עגלות כאלו שימשו ביפן המסורתית את בני האצולה. בחלק העליון של הקימונו מצויר

עיגול אדום. הצבע האדום מסמל מזל טוב והוא בעל סגולה לגירוש רוחות רעות ומחלות.

הגוונים האדומים, הכתומים, הצהובים והלבנים בהדפס העץ "להבה" של האמנית **היראנו אריקה (Hirano Arika)** מצליחים להעביר את תחושת הבעירה והלהט של להבות אש המיתמרות ממקור לא נראה. זווית הלהבות מוסיפה לתחושה שמשבי רוח מסייעים לאש להתפשט בחלל ההדפס.

בהדפס "לזרוס" של האמן **הירוסאווה ג'ין (Hirosawa Jin)** מתואר בקווים אדומים אדם שנשען על קביים. פניו מצוירים כשטח אדום ללא עיניים פה ואף. מתחת לחלל ההדפס האדום בוקעים סדקים כתומים וצהובים כמעין לבה המבעבעת מתחת לפני השטח. על פי האמונה הנוצרית ישו הקים את לזרוס לתחייה. יש המאמינים כי לזרוס עודנו מתהלך בינינו מאחר והאל הוא שהשיב לו את חייו ולכן לא הזמן ולא האדם יוכלו שוב להמיתו.

האמן **אינוואואה קוזו (Inoue Kōzō)** ידוע בהדפסי המשי הסוריאליסטיים שלו, בהם מתוארים דברים מן הטבע בחלל לא ידוע. הליים שבהדפס מרחף בתוך רקע שחור. אינוואואה הצליח ליצור שיווי משקל הרמוני ביצירה שהקומפוזיציה שלה אינה סימטרית. האיזון מושג על ידי היחס בין צורת האובייקט, כיוונו ומשקלו בתמונה לבין החלל שסביבו.

למעלה מעשר שנים האמן **קאסאי מאסאהירו (Kasai Masahiro)** משלב בהדפסי המשי העדינים שלו מוטיבים של מים, אור, רוח ומקצבים מעולם הטבע בהקשר עונתי. בהדפסיו ניכרת שליטתו של קאסאי בטכניקת ה-**בוקאשי (bokashi)**, בה גוון הצבע משתנה בהדרגה מכהה לבהיר וכן בחדירת האור למים. בהדפס "חור כחול (I)", מרכז החור מתואר בצבעי כחול ותכלת בהירים בעוד שולי ההדפס מתוארים בצבע כחול כהה ועמוק כאילו התמונה מצוירת ממעמקי הים במבט החוצה.

האמנית **קאואאמורה סאיאקה (Kawamura Sayaka)** סבורה שיצירת הדפס עץ דומה לתהליך של בניית זיכרונות. הדימויים מגולפים על מספר לוחות עץ ומודפסים בשכבות זה על גבי זה ויוצרים סצנות מורכבות. שכבות הצבע מתחברות זו לזו ויוצרות את הדימוי עם הדפסת לוח הצבע האחרון, בו חלומות ומציאות מתאחדים. בהדפסיה של קאואאמורה, זיכרונות מתעוררים לחיים וחלומות ארעיים הופכים מוחשיים.

קיטאג'ימה יוסוקה (Kitajima Yusuke) הוא אמן הדפס עץ ומונוטיפי. נושאי הדפסיו הם חפצים שימושיים הלוקחים מחיי היום-יום. בהדפס, "מחק", מתואר החפץ מנקודת פרספקטיבה המזכירה במידת מה את סגנון ה-**פוקינוקי יאטאי (fukinuki yatai)** (גג מועף) שנפוץ במגילות מצוירות (**e-maki**) מתקופת הייאן (Heian; 794-1185). המאפיין הוויזואלי הבסיסי בסגנון זה הוא תיאור סצנת פנים וחץ של מבנה מנקודת מבט עלילת אקסונומטרית תוך הסרת הגג, התקרה ולעתים גם מחיצות פנימיות. נקודת מבט אמנותית זו, חשובה בתיאור קומפוזיציות באמצעותן מתוארים יחסי אנוש ואף רגשות. לעתים, הדבר עשוי ליצור חוסר נוחות בעיני המתבונן, אשר מעידה על כוונת האמן.

קוריטה מאסאהירו (Kurita Masahiro) מתאר ביצירתו צורות אבסטרקטיות המעניקות הרגשת דינאמיות ואנרגיה הממלאות את החלל. ביצירה "התכה B 2019" נראה שילוב בין צורות גיאומטריות ופיגורטיביות, וצבעי השחור והזהב מעניקים להן מקצב.

היצירה, "לפני הפנים המשופמות" של **מאקינो הירוקי (Makino Hiroki)** היא פיגורטיבית מופשטת. היצירה המונוכרומטית מורכבת מכתמים שחורים ואפורים המפוזרים בחלל בצפיפות משתנה. הכתמים יוצרים מעין דמות עם זקן, שפם ועיניים המביטות היישר אל הצופה. אך, קשה לדעת אם זו אכן דמות אדם.

הליתוגרפיה, "גיבייה #1" (gibier; עוף ניצוד) של האמן **מאטסודה אוסאמו (Matsuda Ōsamu)** מתארת כרוב ובעלי כנף תלויים כצייד על חוט בחלל סגור וחשוך. למרגלות מונחים דלעת חצויה, בטטה, פרי עץ הברוש ויונה, או פסל של יונה. כאשר מתבוננים מקרוב ניתן לראות שבעלי הכנף התלויים הם למעשה בובות פרווה שמחובר אליהן תג היצרן.

האמן **מיאמוטו נוריוואקי (Miyamoto Noriwaki)** משלב בעבודתו מרכיבים אבסטרקטיים וריאליסטיים. אלו יוצרים מטווה מעניין בקומפוזיציות ברורות ומאוזנות. בעבודתו ניכר המתח שבין הטבע למופשט ובין דו-ממד לתלת-ממד. ביצירתו, מיאמוטו מתמקד במבנים עירוניים ובמישורי צבע המשתלבים בקלות.

מורי יושיטושי (Mori Yoshitoshi) התמחה בעיקר בהדפסי סטנסיל (*kappazuri*). עבודותיו בדרך כלל מתארות סצנות מתיאטרון הקבוקי, או נושאים הקשורים למסורות עממיות ופסטיבלים. הדמויות מוצגות בפשטות אך, ניחנות בתנועה ואנרגיה רבה. במקרים רבים הדמויות מעוצבות כמסה דינאמית ובצורה מעוותת. ההדפס של מורי, מתאר את סצנת ההתאבדות במחזה "התאבדות האוהבים באמיג'ימה". המחזה, שנכתב על ידי המחזאי היפני צ'יקאמאטסו מונזאמון (*Chikamatsu Monzaemon*; 1653-1724), מספר על מערכת היחסים המורכבת בין היצאנית, קוהארו (*Koharu*) וסוחר הנייר הנשוי, ג'יהיי (*Jihei*). מחזות קבוקי רבים בתקופת אדו (*Edo*; 1600-1868) תיארו קורותיו של גבר המתאהב ביצאנית, אך אינו יכול לממש את אהבתו אליה מאחר והם לא שייכים לאותו מעמד חברתי. בעקבות זאת הזוג בוחר להתאבד "התאבדות אוהבים" (*Shinju*). מאחר שהחוק בתקופת אדו אסר התאבדות אוהבים, מי שהתאבדו ביטאו בדרך זו התרסה נגד החברה שלא אפשרה להם לממש את אהבתם.

האמן **מורימורה ריי (Morimura Rei)** יוצר הדפסי עץ מקסימים ומפורטים המתארים גנים, מקדשים מפורסמים וסצנות נוסטלגיות של אזורים הכפריים מנקודות מבט לא שגריות ורעננות. למורימורה יכולת יוצאת דופן לפרש מחדש נושאים מוכרים היטב, מה שמייחד אותו משאר אמני ההדפס העכשוויים. בניגוד למגמות בהדפס המודרני המשגשג כיום

ביפן, הוא אינו יוצר בסגנון מופשט גרידא. להבדיל מאמני הדפס עץ אחרים המשתמשים בצבעי מים, מורימורה משתמש בצבעים על בסיס שמן על מנת ליצור את הדפסיו. הוא החל דרכו כצייר תוך שימוש בצורות מופשטות וגיאומטריות ובהמשך פנה להדפסי עץ. השימוש בצורות גיאומטריות ניכר עדיין בהדפסים שלו. סגנונו מתבטא בנקודת מבט "לא טבעית" ו"שטוחה". הדימויים שלו מתוארים, לעתים קרובות מנקודת תצפית גבוהה, וניכר כי אינו שואף להבחין בין דימוי לרקע. ריאליזם אינו נושא יצירתו, כי אם המרקמים והגוונים.

קווים תזזיתיים ויופי "פוסט-אפוקליפטי" מאפיינים את תצריב הצילום של האמן **נאקאמורי היטושי (Nakamori Hitoshi)**. תשומת הלב שלו נתונה לאיחוד בין זיכרון ארעי לדימויים שמונצחים בתצריב הצילום.

בעל החיים ביצירתה של האמנית **נישימורה סאיורי (Nishimura Sayuri)** מזכיר זאב מפלצתי הדומה לפנריר (*Fenrir*), הענק מהמיתולוגיה הנורדית. האווירה אפלולית וקודרת ומשרה תחושה אפוקליפטית.

ביצירה "דרשת הפרח" של האמן **נישיאוקה פומיהיקו (Nishioka Fumihiko)** מתוארת דמות לא בשלמותה. שלוה נסוכה על פני הדמות כמו זו של נזיר היושב במדיטציה. ייתכן והיצירה קשורה לאחת הדרשות האחרונות של בודהא, ששמה כשם היצירה. בודהא נהג לקחת את תלמידיו לבריכה שקטה שם היה נושא דרשה. לקראת סוף חייו, בודהא לקח את חסידיו לאותה בריכה והם ישבו במעגל קטן סביבו וחיבו למוצא פיו. אך, בודהא שתק. הוא הושיט יד אל הבריכה ושלף ממנה פרח לוטוס. הוא החזיק את הפרח בשקט לפני תלמידיו, שורשיו נוטפים בוץ ומים. התלמידים המבולבלים עשו כמיטב יכולתם להבין את משמעות הדבר. רעיון מרכזי בפילוסופיה הבודהיסטית הוא חוסר הקביעות בעולמנו, הנמצא בתהליך מחזורי של לידה ומוות. כל דבר הוא בר חלוף וזמני וכך גם הפרח שבודהא הביא לסיום חייו בעצם קטיפתו. כך, גם חייו של בודהא הגיעו לסופם והדמות בהדפס, שחצייה כבר נעלם, מסמלת זאת. שלוש פעמים מופיע דימוי של פרח ורדרד על הדמות.

יצירותיו של האמן **נוסה מאסאקי (Nose Masaki)** עוסקות בקשר שבין האדם לטבע. בהדפסים רבים הוא מתאר זאב זקן מוקף נוף טבעי. הזאב קשור כפי הנראה לפולחן רוחני עתיק, שהיה קיים בתרבויות קדומות שונות. הזאב, "שוכן ההרים", רובץ על הקרקע במקום לא ידוע.

דם הוא הכוח הפועם בשורש כל ייצור חי, ומניע כל בעל חיים ללא הרף. הקווים והצורות בהדפסיו של האמן **אוקויאמה נאוטו (Okuyama Naoto)** מתארים זרם דם נסתר ומשתנה תדיר.

האמן **אומורי היריווקי (Ōmori Hiroyuki)** מנסה לתאר ביצירותיו את קיומו של כוח אוניברסאלי שאינו נראה לעין באמצעות טכניקת המזוטינטה, שבה נוצר מרקם קטיפתי שחור.

האמן **אוטסו קאזויוקי** (**Ôtsu Kazuyuki**) מתאר את נופיה המוכרים והאהובים של יפן המסורתית. בהדפס "חורשת במבוק, קיוטו" מתואר השביל החוצה את חורשת הבמבוק הידועה שבאראשיאמה (**Arashiyama**). אוטסו הצליח להעביר בתמונה את התחושה שגבעולי הבמבוק התמירים נעים בעדינות לפנים ולאחור עם כל משב רוח קליל. ניתן כמעט לשמוע את הרחש שעובר בין העלים באווירה השלווה שההדפס מעביר.

בתחריט העץ של האמן **סאיטו ריוטה** (**Saitô Ryôta**) מתואר גזע עץ גדול ורחב הניצב ביער. הדבר מעיד על גילו של העץ. ביפן עצים עתיקים נחשבים מקום משכן לאלים ומקום פולחן. בהדפס, היער תחום בתוך צורה אמורפית כאילו הוא נראה מבעד לפתח או צוהר כלשהו.

התצריב "יער בגיא" של האמן **סאקאקיארה קיי** (**Sakakibara Kei**) מזכיר ציורי דיו של נופים ערפיליים וקסומים, בהם הרים נישאים, נהרות ומפלי מים. בתחתית ההדפס עץ גדול, אשר ציפורים חגות לצדו. הערפל למרגלות העץ, מסתיר קמעה מספר בעלי חיים המתוארים בקווים עדינים. באופק צוקים אימתניים מעליהם עפות ציפורים, שנראות כתופעה מקרית וחולפת, המתגמדת לנוכח איתני הטבע.

הדמות המביטה הישר אל הצופה בתצריב של האמן **שיגנו קאטסואקי** (**Shigeno Katsuaki**) היא אישה שאוחזת בידה חתלתול. מימינה ומשמאלה נראים שני חתלתולים, בתנוחות שונות, נופלים מטה ממקום בלתי ידוע. מרכיבי ההדפס מתוארים בפשטות ובתמימות מה.

הדפסי העץ העדינים והמורכבים של **סומיה יושיוקי** (**Someya Yoshiyuki**) הם ברובם מונוכרומטיים ורק לעתים מופיע בהם כתם צבעוני צנוע. המוטיב המרכזי בהדפס, "גבול 86", הוא מרבד של קווים לבנים צפופים ומוגדרים, אשר פונים לכיוונים שונים ותחומים ברקע שחור. תחושת הדינאמיות בהדפס מושגת על ידי החלוקה האסימטרית של החלל ועל ידי תנועת הקווים הלבנים, שהם אף הגורם המכריע באיזון התמונה.

האמנית **שינודה טוקו** (**Shinoda Tôkô**) והאמן **טאטמאטסו אוסאמו** (**Tatematsu Osamu**) משלבים בעבודתם קווים המזכירים קליגרפיה ומרכיבים מופשטים וגיאומטריים. אלו יוצרים דו-שיח בין אמנות יפנית מסורתית ואמנות עכשווית. הקווים והכתמים ביצירות "להבה", "ו"תודעת זן" ו"התבוננות" ו", אינם מרוכזים במרכז החלל מפני שאילו היו שם, תשומת הלב הייתה מופנית אליהם בלבד. כאשר הם מוסטים מעט הצידה תשומת הלב מכוונת לחלל כולו.

האמן **טאמקאנה יושיקאטסו** (**Tamekane Yoshikatsu**) בחר לצטט ביצירותיו את האמנות היפנית המסורתית על ידי שימוש בעלי זהב, או כסף המוצמדים למשטח הנייר, כפי שהיה נהוג לעשות בציורים על פרגודים מתקפלים ודלתות הזזה שפיארו את היכלי האריסטוקרטיה היפנית החל מן המאה ה-16. יחד עם זאת יצירותיו אבסטרקטיות ולעתים יש בהן שילוב בין צורות פיגורטיביות שונות. טאמקאנה נוהג להוסיף לעתים מרקמים

עשירים להדפסי העץ שלו. משטחים אלו עשויים מחוטים, שרף, נייר ועוד. הדפסיו מהווים חקר הזמן והמרחב.

האמנים **טסובוטה מאסאהיקו** (**Tsubota Masahiko**), **יושימאטסו ג'ונאיצירו וטסוזוקיאמה שיג'י** (**Tsuzukiya Shigeki**) יוצרים קומפוזיציות דו-ממדיות של משטחי צבע, טקסטורות וצורות גאומטריות שמתייחסות זו לזו. היחס שבין המשטח הדו-ממדי, לבין הצורה והצבע הוא מרכז יצירתם. דמויות של בעלי חיים היו ועודן מוטיב אהוב על ציירים ופסלים. בכל עידן נוצרו סגנונות שונים בהם צוירו בעלי חיים. האמנית **טסוצ'יה מיסה** (**Tsuchiya Misa**) מתארת בהדפסיה בעלי חיים שאינם ריאליסטיים. אברי גופם ארוכים או חריגים ומפרקיהם לא תמיד מתכופפים לכיוון הנכון. דווקא על ידי ציורם של בעלי החיים באופן בלתי סביר, מנסה האמנית לבטא את תנועתם בטבע.

האמנית **טסוג'י מוטוקו** (**Tsuji Motoko**) מתארת ביצירותיה פרחים ונופים שאנו נתקלים בהם בחיי היום-יום. חלק מעבודותיה אבסטרקטיות וחלקן פיגורטיביות ודינאמיות. ביצירתה, "רוח בוהקת 1", מתוארים פרחים, באמצעות כתמי הצבע האדומים, הצהובים והלבנים ונראה כי היא מנסה להמחיש את תנועת עלי הכותרת והאבקנים המתעופפים ברוח. היצירה במנוכרום, "עבודה", של האמן **וואדה טויוקי** (**Wada Toyoki**) מתארת בני אדם, או פיות ויצורים מכונפים אחרים סביב מעגל ובו יצורים מעופפים.

רבים מהדפסיו של **וואקאטסוקי קוהיי** (**Wakatsuki Kohei**) מתארים עלה או צמח על רקע המתכהה בהדרגה. כמו בשירת ה-הייקו (**haiku**) היפנית בה מוצגת תמונת טבע אחת, פשוטה לכאורה, הצמח נשען על זיכרון אנושי משותף. זיכרון זה הוא המשיך את נושא התמונה לעונה מסוימת. אך, היצירה למעשה עוסקת בממד הרביעי. ממד זה הוא הניחוח העולה מן העלים או הפריחה. אנו נדרשים לו כדי לדלות אותם זיכרונות.

ההדפסים של האמנית **וואטאנאבה קאנאקו** (**Watanabe Kanako**) מיוצרים על ידי הדפסה חוזרת ונשנית של לוחות העץ, הן על פני השטח והן מצדו האחורי של נייר. התהליך הוא איטי מאוד וההדרגה הטונאלית הנוצרת על ידי שכבות מרובות מקנה להדפס תחושת עומק מסתורית. מקומות, או אנשים מוכרים מסתתרים בהדפסיה כזיכרון רחוק שעולה אט אט במחשבה ובו ניחוחות וטעמים מן העבר.

ציור השמן והאקריליק "על פני כדור ארץ" של האמן **וואטאנאבה קואיצ'י** (**Watanabe Koichi**) מתאר כוכב לכת הדומה לכדור הארץ כפי שהוא נראה מן החלל החיצון. הציור מצויר על גבי לוח עגול. מכתשים רבים נראים על גבי אזורים מושלגים, או מעוננים המעידים כביכול על פגיעה של מטאורים על פני הכוכב. ייתכן שזהו עתידו של כדור הארץ שלנו על פי וואטאנאבה.

הליתוגרפיה של האמן **יאמאמוטו קייסוקה** (**Yamamoto Keisuke**), "דממת זמן האור $m - E$ ", היא לכאורה פשוטה. חלל אפולולי של חדר גדול ובו חלונות. צורת החלונות מצוירת

באלכסון על הרצפה על ידי אור בין ערביים רך שחודר פנימה. שלושה כיסאות פזורים בחדר. שניים מהם ניצבים לצד הקירות ואחד עומד בחלל החדר. ההדפס מספק הצצה לאסתטיקת ה-*ma* (היפנית. מא הוא חלל בו מבוטא המינימום ההכרחי על מנת לעורר חוויה אצל הצופה. למשל, כאשר אדם יושב באולם תיאטרון ומצפה לתחילתה של הופעה, והבמה שלנגד עיניו ריקה לחלוטין סביר להניח שייוותר פסיבי. אך, אם על הבמה מונח כיסא בודד, ויהא זה הכיסא הפשוט ביותר, סביר להניח כי ינסה לדמות בליבו מי יישב על הכיסא ומה יעשה בו.

בהדפסיה של **יאנאגיסאווה נוריקו** (Yanagisawa Noriko)

מופיעים מוטיבים חוזרים כגון, מאובנים, שברי ענפים ודמות אדם. המוטיבים הם "מושגים" בשפה אותה פיתחה יאנאגיסאווה לאורך שנות יצירתה והם מזמינים את הצופה "לקרוא" את ציוריה כאילו היו ספר פתוח. הסמלים קשורים קשר הדוק לפועלו של האדם על פני האדמה. הפר בהדפס "סימן VI", נראה פצוע, דם ניגר מראשו המופנה כלפי מעלה. הוא מסתכל בעין מבועתת לכיוון הצופה כשעל גופו מצויר מאובן. מאובן הוא שריד של צמח או אורגניזם, שתבנית גופו או צורתו השתמרו בשלמותם, או באופן חלקי. המאובן בהדפסיה של יאנאגיסאווה מסמל "רישום" בספר ההיסטוריה של הטבע. האם האדם הוא זה שפגע בפר? אם כן, מעשה האדם, מונצח אף הוא בסמליה של יאנאגיסאווה.

הדפסיו של האמן **יואסה הירושי** (Yuasa Hiroshi) מעלים זיכרונות של יפן המסורתית. המבנה הצר והמאורך של ההדפס, "סתיו ביושיאמה", מזכיר את הדפסי העמוד (*hashira-e*) היפניים המסורתיים ומציב אתגר עיצובי ממדרגה ראשונה בתכנון הקומפוזיציה. בהדפס מתואר בית עץ עם גג קש ולפניו עצים. הבית קטוע בחלקו ולכן נוצרת תחושה שהוא גבוה מן הרגיל. במרומי ענפיו של אחד העצים תלוי פרי אדמדם בודד. זהו אולי הסממן היחיד לעונת השנה בתמונה. כנראה זהו עץ אפרסמונים (*kaki*) אשר נותן פרותיו בסתיו. ציפור חגה מעל ענפי העץ. נראה כי היא עומדת לעוט על הפרי האחרון שנותר והחורף ממשמש ובא.

הדפס המזוטינטה של האמנית **זואנג מאן** (Zhuang Man)

מנציח את ערפילי בוקר כבציון נוף מסורתי בדיו. ההרים הרחוקים נעלמים בהדרגה בערפל הכבד והעצים המודגשים יותר במרכז התמונה הם עדות לנוף מסתורי, שעומד להשתנות בכל רגע עם התפוגגות הערפל.

ההדפס היפני בן זמננו הוא ללא ספק אמנות החיה בקצב ההווה ונראית אוניברסלית מאוד. אך השמירה על עידון ואסתטיקה מבטאת את שילובן של המסורות האמנותיות של העבר. באמנות העכשווית השימוש בטכניקות הדפס מגוונות, שהן שפת ביטוי בינלאומית, והתכנים השונים מבטאים את רצונם של האמנים לעסוק בנושאים אוניברסליים מנקודת המבט של עולמם הפרטי. אך בכל זאת לכולם לפחות מכנה משותף אחד: שליטה מלאה בטכניקות ההדפס המגוונות ומיומנות גבוהה בניקיון הביצוע. שלמות ומושלמות הם ללא ספק מרכיבים בולטים במורשת האמנות היפנית לדורותיה.